

№1-2 (42-43)
2013 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК "ТУЦУЛЬЩИНА"

Служить цій справі заповідній -
Це верх премудроців земних.
Лиш той життя і волі гідний,
Хто б'ється день у день за них...
(Гете Й.-В.)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ "ТУЦУЛЬЩИНА"

Міжнародний екологічний форум "Довкілля для України"

23-25 квітня 2013 року у м. Києві проходить ювілейний Міжнародний екологічний форум "Довкілля для України", основною метою якого є інтеграція стратегії "зеленої" економіки в суспільно-політичне, економічне та соціальне життя України для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку держави, співпраця органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, науки, бізнесу в розв'язанні екологічних проблем, впровадження "чистих", ресурсо- та енергоефективних технологій в усіх галузях економіки, екологічно збалансованої системи природокористування і збереження екосистем, гарантування екологічної безпеки для здоров'я та життя населення, а також міжнародне співробітництво та розроблення рекомендацій для комплексної охорони довкілля.

Форум присвячений 10-й річниці проведення у м. Києві 5-ї Всеєвропейської конференції міністрів охорони навколишнього природного середовища "Довкілля для Європи".

Національний природний парк "Туцзульщина" був учасником 5-ої Всеєвропейської конференції "Довкілля для Європи" і візьме участь у щорічному ювілейному екологічному форумі "Довкілля для України".

ПЕРШИЙ ЮВІЛЕЙ СПОНУКАВ ДО НОВИХ ЗВЕРШЕНЬ

Минулий 2012 рік для колективу НПП “Гуцульщина” був наповнений наполегливою творчою працею всіх структурних підрозділів, це рік першого маленького десятирічного ювілею, який спонукав нас до нових звершень в різних напрямках природоохоронної, наукової, еколого-освітньої, рекреаційної, фінансово-господарської діяльності. Основним завданням парку є забезпечення додержання режиму територій НПП “Гуцульщина”, попередження і припинення порушень природоохоронного законодавства.

В 2012 році на території НПП “Гуцульщина” здійснено ряд природоохоронних заходів, спрямованих на підвищення стійкості та продуктивності деревостанів, збереження біорізноманіття лісів, оздоровлення і посилення захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших функцій, а саме: рубки догляду за лісом проведені на площі 4,9 га з вирубкою хворосту 88 м³ (за час існування парку проведено рубок догляду на площі 69,3 га і вирубано хворосту другорядних порід 845 м³).

З метою підтримання належного санітарного стану в природних екосистемах санітарні рубки за рік проведено на площі 251,6 га, заготовлено 2899 м³ пошкодженої деревини. Крім того, проведено очистку лісу від захаращеності на площі 84,9 га. Такі заходи дали можливість значно покращити санітарний стан природних екосистем.

Розчищено 4 км гірських потоків, виготовлено та встановлено 14 шлагбаумів, влаштовано 5 річкових

переходів, розселено 46 мурашників.

На території кожного природоохоронного науково-дослідного відділення є лісові розсадники загальною площею - 3,3 га, де вирощено більше 24 тис. основних лісоутворюючих та декоративних порід. Нині в розсадниках налічується більше п'ятдесяти видів деревних та чагарникових порід. За 2012 рік реалізовано посадкового матеріалу на суму 101247 грн. На ялинкових плантаціях площею 1,23 га закладено і вирощується близько 10 тис. хвойних дерев.

Догляди за лісовими культурами здійснено на площі 14 га, щеплено 1,5 тис. шт. плодкових порід.

Велика увага приділяється проведенню біотехнічних заходів, направлених на відтворення та збереження мисливської фауни. Встановлено 53 годівниці та 180 шт. солонців, забезпечено якісну та повноцінну підгодівлю диких тварин, що позитивно вплинуло на збільшення їх поголів'я. На сьогоднішній день на території парку обліковано 2 бурих ведмедей, кілька десятків голів

оленья благородного, є велика кількість диких кабанів, косуль та інших диких звірів.

Працівники парку ніколи не ставили перед собою мету скласти побільше протоколів, основні зусилля були спрямовані на профілактику порушень, однак в 2012 році все ж мали місце 25 випадків порушень природоохоронного законодавства, винні понесли відповідальність згідно чинного законодавства.

Наукова діяльність проводилась відповідно до Програми Літопису природи, плану науково-технічних заходів, завдань та напрямків діяльності передбачених “Проектом організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів Національного природного парку “Гуцульщина”. У 2012 році проведено комплекс інвентаризаційних та моніторингових досліджень природних комплексів, розроблялися і здійснювалися заходи, наукові рекомендації з питань охорони рідкісних видів флори, фауни,

природних середовищ, збалансованого (сталого) природокористування в умовах рекреаційного використання території.

За матеріалами інвентаризації біорозмаїття список мікоміцетів поповнено на 141 вид, вищих рослин – на 4 види, з них 3 види судинних рослин та 6 грибів (рідкісні). Станом на 01.01.2013 р. список вищих, нижчих рослин та грибів включає 1876 видів, в тому числі 75 видів, занесені до Червоної книги України, 37 видів до міжнародних списків та 38 – до Регіонального червоного списку. Список тварин поповнено на 367 видів, в тому числі 15 видів є рідкісними. Загалом на території НПП “Гуцульщина” зареєстровано 1906 видів фауни, з них 347 мають офіційний охоронний статус. В тому числі, 100 видів – включені до Червоної книги України, 311 видів тварин парку занесені до міжнародних списків, конвенцій, 109 видів потребують охорони на регіональному рівні та занесені до Червоної книги Українських Карпат.

Екологічний моніторинг ведеться на 5-ти постійних пробних площах, 15-ти постійних пунктах спостережень лісів I-го та – II-го рівня, 4-х орнітологічних маршрутах, 3-х фенологічних маршрутах, метеорологічному

та 2-х гідрологічних постах. Лабораторією екологічного моніторингу проводився аналітичний контроль води основних річок району (5 водозаборів), результати аналізів відправляються щомісячно до обласного управління екології; показники якості води по 12 параметрах контролю не перевищують ГДК. Систематично ведуться обліки мисливської фауни, зимуючих, перелітних і гніздових птахів. Чисельність мисливської фауни з кожним роком зростає, що є позитивним наслідком існування природоохоронної установи.

Тривали роботи над розробленням і створенням геоінформаційної системи (ГІС) парку.

Основна увага приділяється збереженню та відтворенню рідкісних і зникаючих видів, зокрема представників родини зозулинцевих, локалітети яких картується з допомогою GPS, взяті під особливу охорону. Тут ведуться моніторингові і популяційні дослідження з метою розроблення природоохоронних заходів та рекомендацій.

На 18 ренатуралізаційних ділянках тривали дослідження і здійснювалися заходи за “Програмою збереження та відтворення тису ягідного”, вивчалися різні способи стимуляції проростання насіння та розмноження

виду. Із попередньо проінвентаризованих 452 видів грибів 14 занесені до Червоної книги України. Для 4-х видів, які мають важливе фармакологічне і харчове значення розроблена “Програма охорони і відтворення рідкісних макроміцетів”. Започатковано виконання окремих пунктів - підготовлено лабораторне приміщення, проведені підготовчі роботи щодо створення мікологічного полігону. Крім природоохоронного ефекту виконання наміченого плану дій матиме важливе економічне (культивування грибів) та профілактично-оздоровче значення для населення регіону.

Істотно поповнені наукові фонди: гербарій судинних рослин на 58 видів, грибів – 99 видів, колекцію макроміцетів - 12 видів, фотоколекцію рослин і тварин – понад 100 світлин, колекцію комах – понад 300 видів.

Тривали дослідження історико-культурної спадщини Косівщини, зокрема античних астрономічно-календарних комплексів та топонімів. Доведено давність (понад 32 тисячі років) проживання людини на цій території, автохтонність назв, неоціненне значення древніх сакральних пам'яток, що сприятиме переосмисленню деяких історичних догм, відновленню історичної пам'яті, збереженню етнокультурної спадщини, розробленню нових туристичних продуктів (програм, маршрутів).

За матеріалами досліджень опубліковано 22 наукові статті та 18 статей у періодичній пресі. Співробітники наукового відділу приймали участь у 11-ти Міжнародних та регіональних конференціях, семінарах.

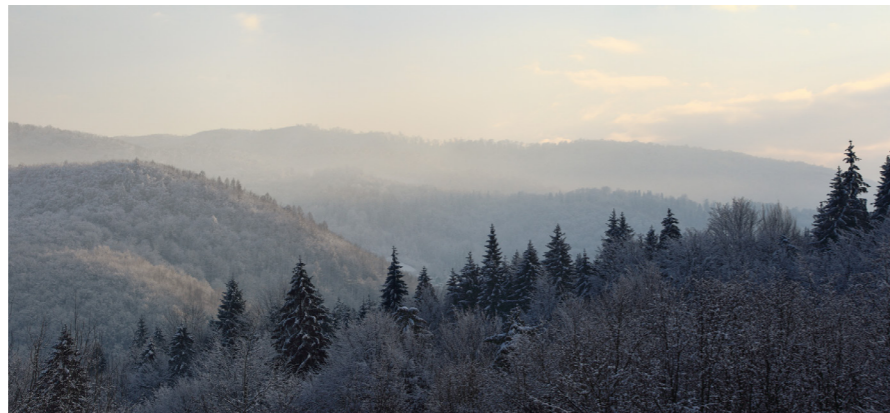

Величезна робота виконана науковцями в процесі підготовки та проведення Міжнародної науково-практичної конференції “Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку територій” до 10-літнього ювілею парку. Видано матеріали конференції, опубліковано низку статей, буклетів.

Як і в попередні роки, в минулому 2012 році значна увага приділялась організації і проведенню еколого-освітніх заходів. Зокрема, організовано та проведено: районне свято-конкурс “Зимуючі птахи”, районні конкурси “Джміль та бджілка”, “Лелека”, районний зліт учнівської молоді (секція біологія, хімія та екологія), районний молодіжний екологічний фестиваль “Гірська веселка”, районний конкурс “Цікава загадка природи мого краю”, II фестиваль новорічно-різдвяної іграшки. Організовано та проведено акції “Збережемо лісову красуню”, “Весняна екологічна толока”, “Великий весняний облік птахів”, “Першоцвіти”, “Дослідницький марафон”, “Кролик”. Відзначено День Землі, День Довкілля, Всесвітній День водно-болотних угідь, Всесвітній День води, Всеукраїнський день юного натураліста. Впродовж року підготовлено та видано: листівки “Першоцвіт - 2012”, “Бережімо природу Карпат”, “Вивчаємо таємниці природи”, “Знай, вивчай і пам’ятай свій чудовий рідний край”, “Бережімо красуні - ялинки”. Видано календар “Національний природний парк “Гуцульщина”, 3 види маленьких календариків НПП “Гуцульщина” та “Маєток Святого Миколая”, путівник-брошуру “Маєток

Святого Миколая”, 5 номерів інформаційного вісника НПП “Гуцульщина”. В обласному зльоті шкільних лісництв, який проходив на базі обласного дитячого екологічного центру, шкільне лісництво при Пістинській ЗОШ І-ІІІ ст., яким опікується НПП “Гуцульщина”, зайняло III місце в загальному рейтингу. У співпраці з Косівським ЦДТ та Долинським будинком дитячої творчості організовано та проведено на базі Шешорського ПНДВ дитячі екологічні наметові табори. Відбулось 5 виїздів пересувного екологічного лекторію “Довкілля Косівщини” в населені пункти району. В еколого-освітньому центрі НПП “Гуцульщина” за рік відбулось більше 300 екологічних конференцій, семінарів, занять, лекцій, бесід, зустрічей та інших заходів, в яких взяло участь більше 6000 чоловік.

Здійснено комплекс заходів з рекреації та благоустрою. Найбільш важливим є розбудова “Туристично-мистецького комплексу “Маєток Святого Миколая”. В минулому році за сприяння Президента України Януковича В.Ф. та голови Івано-Франківської ОДА Вишиванюка М.В. збудований спортивний майданчик з штучним покриттям, силами працівників парку облаштовано дві автостоянки, збудоване одне нове місце відпочинку, створено дві

нові казкові стаціонарні станції, встановлено 3 великі інформаційні щити та 10 інформаційних щитів на казкових станціях. Дооблаштована пасіка Святого Миколая, яка налічує понад 50 вуликів. Посаджено туеву алею біля нового адмінбудинку парку в м. Косові, тут створено два нові місця відпочинку, облаштовано автостоянку, дооблаштовані місця відпочинку біля лабораторно-експериментального корпусу Парку в с. Смодна, в урочищах “Коростень” та “Дубина” Старокутського ПНДВ. Біля автодороги Косів-Верховина Косівського ПНДВ розчищено та впорядковано територію навколо ставка, проведено благоустрій та ремонт місць відпочинку “Світанок-1”, “Світанок-2”, “Світанок-3”. Створено чотири нові місця відпочинку на території Шешорського ПНДВ, проведено благоустрій території рекреаційного містечка.

Поновлено інформаційні щити на чотирьох еколого-пізнавальних маршрутах.

Видано та розповсюджено календар “Національний природний парк “Гуцульщина”, підготовлено та видано буклети: “Національний природний парк “Гуцульщина” та “Маєток Святого Миколая”, “Рекреаційними маршрутами” НПП “Гуцульщина”, розмальовки “Я чекаю на Миколая”, листівки до дня

Святого Миколая, плакат-календар на 2013, маленькі календарики.

НПП “Гуцульщина” взяв участь в Міжнародному форумі “Довкілля для України”, у III Обласному фестивалі “медовий Спас” у м. Коломиї, у Святі Меду в м. Косові, у фольклорно-етнографічному святі “Велика дружня родина” у м. Рівному, де було презентовано виставку “Туристично-мистецький комплекс “Маєток Святого Миколая”, в обласній туристичній виставці “Писанкове Прикарпаття”, в обласних прес-турах працівників ЗМІ.

За рік проведено 819 екскурсій, в яких взяло участь 13938 чоловік.

Національний природний парк “Гуцульщина” забезпечує роботою 137 жителів Косівщини. Фонд заробітної плати у 2012 році склав 3373827 грн. Середня заробітна плата становила 2052 грн., порівняно з 2010 роком зросла на 34 %. Заборгованості по виплаті заробітної плати не виникало.

За період з січня по грудень 2012 року було сплачено податків на суму 1667587 грн., з них до державного бюджету – 46316 грн., до місцевого бюджету – 448800 грн., а також єдиний соцвнесок до ПФУ у

розмірі 1172471 грн.

Ф і н а н с у в а н н я капітальних і поточних витрат для ефективного функціонування НПП “Гуцульщина” здійснюються з Державного бюджету. У 2012 році асигнування з загального фонду становили 4945200 грн. На виконання природоохоронних заходів Державний фонд охорони навколишнього природного середовища виділив 222268 грн.

Надходження спеціального фонду НПП “Гуцульщина” формуються за рахунок надання платних послуг відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1913 “Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду” та змінами до неї відповідно до Постанови від 2 червня 2003 р. № 827 “Про внесення змін до переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду”.

До платних послуг, які надаються НПП “Гуцульщина” відносяться: послуги, пов’язані із забезпеченням провадження рекреаційної діяльності (далі рекреаційні послуги) та послуги пов’язані

із науково-дослідницькою діяльністю, проведенням експертизи та лабораторних аналізів, вирощування та реалізація рослин, саджанців, сіянців та насіння (далі реалізація саджанців), а також реалізація деревини. В 2012 році загальна кількість надходжень на спеціальний фонд склала 507083 грн. З них рекреаційна діяльність – 52760 грн.; науково-дослідницька діяльність – 600 грн.; реалізація саджанців – 147128 грн.; реалізація деревини – 305895 грн.; реалізація майна – 700 грн.

Протягом 2012 року реалізовано 2413 м³ лісопродукції: 1969 м³ – дров та 444 м³ – ділової деревини.

З них: 143 м³ - школам, 2133 м³-населенню, 129 м³ - сільським радам.

Середня ціна на дрова для населення у 2012 році становила 95 грн., на ділову деревину – 156 грн.

В минулому році введено в експлуатацію адміністративне приміщення парку в м.Косові, збудований окремих сторожовий будинок, встановлено малі архітектурні форми на території зоомайданчика та інше.

За рейтинговою оцінкою діяльності установ природно-заповідного фонду України НПП “Гуцульщина” входить в число найкращих, хоча в нас є проблеми і недоліки, надякими ми працюємо. Насамперед невирішеним є питання землекористування, яке залежить не лише від нас, а й в першу чергу від органів влади та місцевого самоврядування. Маємо надію, що в цьому році все стане на свої місця і Указ Президента України від 14.05.2002 року №456 буде виконано в повному об’ємі.

Василь ПРОРОЧУК,
директор
НПП “Гуцульщина”

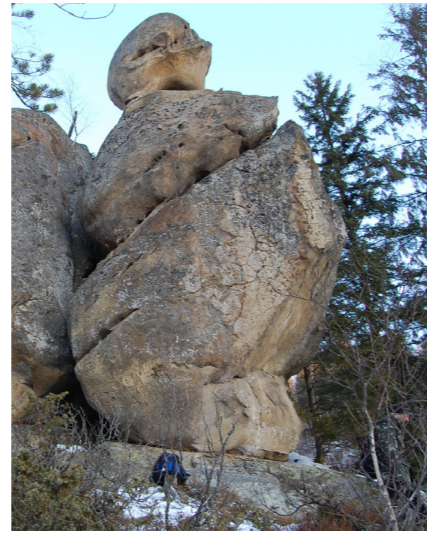
ПЕРВОЗДАННІ ВОДИ І ВЕЛИКА БОГИНЯ: РЕКОНСТРУКЦІЯ МІФУ

У попередніх публікаціях йшлося про античні сакральні об'єкти і топоніми Косівщини їх значення і походження. Відомі міфи про народження із морської води Афродіти (у греків), Венери (у римлян), Інанни із первозданних вод (у шумерів) можуть мати ще одного аналога чи попередника. Маються на увазі античне Терношорське святилище і топоніми довкруг нього. Святилище привертає увагу багатьох дослідників, більшість яких вважає, що воно присвячене Ладі - Праматері всього суцього.

Величне мегалітичне Терношорське святилище (інші назви Терношорська Лада, Камінь Довбуша, Голова Довбуша, Камінь тощо) розташоване на межі сіл Снідавки та Яворова (присілок Безулька) Косівського району. Його умовно можна поділити на дві частини нижню і верхню, відстань між якими 1,5 км. Найдоступнішою і найпопулярнішою є нижня частина - власне Лада. Її здебільшого і відвідують численні туристи. У підніжжі, на першому плані святилища, є велетенський кам'яний круг (прообраз сонця) діаметром 8 м спрямований на південь. Схематично диск має вигляд голови лева, чи людини. Центральною фігурою святилища є гігантська фігура, зорієнтована у напрямку календарного екватора. Її вага близько 140 тон, висота понад 10 м; вона в загальних рисах нагадує вагітну жінку. Голова і лице подібні як у пtiці. Це чи не найбільша серед відомих і добре збережених статуй Жінки, зменшені копії (1 : 100) якої відомі ще з Трипілля (5 - 3 тис. до н.е.). Тут же виявлені інші артефакти властиві античним святилищам: фалічний камінь, стопа, чашні

камені, жертвна яма, печера, тунель, зооморфні камені у вигляді голови ящера, бика, собаки, орла тощо. Нижче антропоморфної статуї, на одному з каменів висічені стародавні сакральні знаки у вигляді ромба і рівчаків різної конфігурації. За версією С.Пушика (2011) та М.Кугутяка (2011), Терношорське святилище було присвячене Жінці-роженці, богині Ладі, яка уособлювала плодючість, родючість, народження нового, достаток. Неподалік, в одному сакральному комплексі розташовані села Великий і Малий Рожен (тлумачення від родити, Рожениці) та Бабин (від баба - жінка, мати), що мають пряме відношення до культури Богині - Лади, Жінки, Матері.

Західніше, за 70 - 100 метрів від мегалітів, на березі невеличкого потічка на величезній плиті є видовбані чи природні глибокі рівчаки, які нагадують хрест-сваргу, давній символ сонця. Через г. Терношору, у підніжжі якої розташоване святилище проходить азимут (шора) зимового сонцестояння календарно-астрономічного святилища з центром на Лисині Космацькій. Перша частина топоніму Терношори тер означає terra, земля, терен, територія, тобто відображає приземленість, притерененість, найнижче положення у найкоротший день року. Тож місцева назва Терношори означає приземлену, притеренену межу (шору, обмеження) до якої наближається схід сонця у день зимового сонцестояння і знову “повертає” на весну. Статуя вагітної жінки, фалічний камінь (чоловіче начало), ромб (прототип яйця, символ жінки, народження), печера нижче статуї (жіноче лоно),

внизу рукотворний диск у вигляді сонця та інші об'єкти ознаменовували, за народними уявленнями і повір'ями, народження нового сонця - бога, перемогу Білобога - дня над Чорнобогом - ніччю. До речі, у праслов'ян та Римській імперії (до прийняття Християнства) 25 грудня теж відмічали свято народження сонця.

Окрім того, наявні артефакти (велетенські диск і статуя, жертвна яма, спрямовані за відповідними напрямками сходу сонця, чашні камені і ін.) свідчать, що це було водночас окреме, автономне календарне святилище, просторово і очевидно енергетично пов'язане з іншими святилищами (головним святилищем слов'ян на Чорній Горі - Попівані, на Писаному Каміні, на Греготі тощо). Отже, Терношорське святилище було багатофункціональним: на ознаменування народження сонця-бога, перемоги світла над темрявою, головним на честь Рожениці-Матері-Лади та автономним, додатковим, чи контрольним календарним святилищем. Можливо впродовж тисячоліть в увлєннях, ритуалах, святкуваннях переважало

те чи інше призначення, які загалом не є в протиріччі.

За переданнями Терношорська Лада допомагала безплідним жінкам завагітніти. Це місце підвищеної енергетики, яку відчують відвідувачі, а в деякого, особливо у жінок, відбуваються зрушення і неприємні відчуття у статевій сфері, проявляються головні болі, запаморочення, опановує страх, боязнь висоти тощо. Тому в таких античних сакральних об'єктах слід бути обережними, щоб не нашкодити своєму здоров'ю. Наші пращури знали як поводитися в таких місцях, як користуватися цією енергією, нинішні покоління втратили такі знання і можливість скеровувати на благо енергії, що йдуть із надр землі.

На цьому можна було б і поставити крапку. Але наявність промовистих топонімів і інших святилищ в радіусі 10 км наводить на думку про первинність, чільність цього святилища у тодішньому світі. Вище, у північно-східному напрямку розкинулось село Снідавка, східніше - село Річка, через яке протікає річка Річка. Раніше ці два поселення вважалися одним селом, однією парафією. Тлумачення слів за допомогою нашої прамови санскриту доводить, що слова Річка і Снідавка є синонімами, означають “та, що дає воду”. Причому слово Снідавка давніше і в ньому закладений значно глибший зміст. Снідавка видозмінене первинне Сінд-дана, Сінд-давка. На санскриті сінд означає ріка, потік, вода, і дана - теж вода, богиня, уособлення жіночого начала, первозданних жіночих вод, з яких постав упорядкований світ. Отже Снідавка - Первозданні води.

В одному із

праслов'янських міфів йдеться про народження із Первозданних Вод Праматері Світу - матері богів, людей і всього суцього. В різні часи її називали: Велика Богиня, Велика Мати, Родова Мати, Дана, Діва, Лада, Жива, Берегиня, Баба, Рожаниця. Вона богиня світової гармонії, шлюбу, краси, любові. Щорічно Лада 21-25 грудня народжує нове Сонце, про що описано вище. Інші вірування і міфи розповідають про зародження світу і Великої Богині з короною у вигляді світового дерева із Правічного яйця. Уособленням яйця подекуди виступає ромб, чотирикутник - символ землі і

жінки плодоносного поля. Ці символи і вірування дійшли до нас у звичаях, традиціях, обрядах, рушниках, вишивці, ткацтві, писанках тощо.

До прориву кам'яної загати тут було природне озеро, вода якого сягала підніжжя святилища. Тож із сказаного вище висновується, вірніше відтворюється міф про народження Праматері, Великої Богині із первозданних вод (снідавки - сінддани), озера. Слова відомої пісні “Дана шіді (сіді) річка дана...вся краса твоя чудова у мене на виду” можливо є дещо зміненим відгомонам цього міфу.

Як слушно констатує американський історик Марія Гімбутас: “Палеолітичні і неолітичні символи і

образи зв'язані із Богинею, що самозароджується і з її основними функціями Дарувальниці життя і смерті, Джерела родючості. Це символічна система, яка представляє циклічний, нелінійний, міфологічний час”. Наявність тут давніх сакральних знаків - ромба (символу жінки-роженці, народження), хреста-сварги та ін. дозволяє висловити припущення, що святилище могло постати ще в палеоліті чи неоліті.

Велика Богиня крім усього була дарувальницею смерті. Дещо вище від святилища у Снідавці поряд розташовані присілки Ямка (Йимка) і Кругла. Яма (Ямка) у міфології уособлює потойбічний світ, а круг, коло - життєве коло, циклічний, нелінійний час.

Серед інших тлумачень топоніму Безулька, в контексті розташування відносно Лади, на увагу заслуговує і таке: Без - Бес - Бос- бик, тур, в переносному розумінні небо, сонце, захисник, оборонець, порядок, лад, божество тощо; улька - ілька - іла - земля, земля-мати, місцевість. Отже бережена, важлива, первинна земля, місцевість, божа земля. Із первозданних вод (Снідавка) Велика Богиня, Лада народжує Первинну Землю (Безулька).

Беручи до уваги останні дослідження і повідомлення академіка А. Кіфішина про дуже давнє заселення нашого регіону білою людиною і що терношорська статуя це прообраз шумерської прародительки Інанни, можна припустити, що міф про народження Великої Богині постав на наших теренах, а потім перейшов до шумерів, відтак до греків і римлян.

Любомир
ДЕРЖИПІЛЬСЬКИЙ,
начальник наукового відділу
НПП “Гуцульщина”,
кандидат біологічних наук

ТРАДИЦІЇ ВЕЛИКОДНІХ СВЯТ НА КОСІВЩИНІ

Великдень - свято найбільшої радості, відчуття єдності з усім світом і з Живим Богом. Людство відзначає цей день більше двох тисяч років, то ж існує чимало способів вшанування Воскреслого Христа, що сформувалися у традиції та звичаї. Багатий ними Гуцульський край, зокрема, мистецька Косівщина.

Неповторна краса природи, неперевершене гуцульське мистецтво цього краю, глибока духовність горян створили передумови виникнення та збереження найрізноманітніших, колоритних і красивих звичаїв та обрядів відзначення Великодніх свят. Підготовка до них розпочинається заздалегідь, практично після величних Різдвяних свят. Громада, родина, сім'я по особливому готуються, насамперед прибирають і впорядковують свої оселі, обійстя. Та найголовнішим є духовне очищення та піднесення. Відбувається це по-різному, але обов'язковою є молитва і піст. Більшість людей є глибоковірними, постійно ходять до церкви, та всієгрішними, тому позбутися гріхів є метою до спасіння кожного. В цей особливий передвеликодний період люди намагаються робити якомога більше добра, не допускається, навіть в думках,

злого будь-кому. Подати руку допомоги ближньому, в повному розумінні цього слова, і матеріального, і духовного, це є обов'язок для всіх. Багато здійснюється офір, надається допомога хворим, багатодітним, малозабезпеченим - всім потребуючим та в різні способи.

Протягом цілої чотиридесятниці (сорок днів Великого посту до страсного тижня), навіть і у святкові дні, на Косівщині жінки й дівчата розмальовують писанки, які в своїй символіці поєднують давнину дохристиянських часів, наше сьогодення і віру у вічність, в яких прославляють силу сонця та безконечність життя. З сивої давнини бере свій початок писанкарство. Воно відоме багатьом народам, але найбільшу славу знають українські писанки. Писанку по праву вважають символом зародження життя на землі і невід'ємним атрибутом Великодня. Кожне село на Косівщині славиться своїми писанками, особливо традиціями їх розпису, на що звертали увагу дослідники писанкарства Володимир Шухевич, Одарка Онищук, Олександра Цегельська, Зенон Елиїв, Олександр Соломченко та інші. Особливого значення надають писанню писанок у Космачі, де першою зачинають писати писанку “безконечник”,

п о я с н ю ю ч и це тим, щоби так тримався рід хати, як б е з к о н е ч н и к яйця, бо віддавна ведеться на Гуцульщині, що на Великодні свята до хати збирається вся родина. Опісля пишуть писанки

з такими символами як “сорок клинців”, “церковці”, “хрестата”, “монастирі”, які, зазвичай, залишають для себе, аби їх освятити на Великдень. Згодом виводять на яйцях інші писанкові символи і ці писанки готують “на продаж”, а за вилучені гроші купують собі все необхідне до свят. Ще одним підготовчим етапом до святкування Великодня є Вербна неділя (за тиждень до Великодня). На Косівщині її називають ще Бечковою. В цей день згадується Славний в'їзд Спасителя Ісуса Христа в Єрусалим на страждання, на муки, на смерть, заради спасіння людства. Всі поспішають до церкви на велике святкове Богослужіння, після якого освячуються гілочки верби, як праобраз пальмових віток, які кидали під ноги Ісусу Христу. Після Служби Божої кожен несе до своєї домівки гілочки освяченої верби. По дорозі вітають знайомих легким дотиком посвячених гілочок, при цьому приказуючи: “Бечка б'є не я б'ю - за тиждень Великдень”. Освячені гілочки верби зберігають в оселі за образами, вони охороняють від нещастя не лише будівлі, людей, а й маржину, землю. Освячену бечку ставлять на вікна, виносять на подвір'я, в сад, на город під час буревіїв, сильного дощу з градом, а

також інших стихійних лих.

Останній тиждень Великого посту називають ще Страсним. Це пов'язано з тим, що саме в цей час Ісус Христос терпів важкі муки, був розп'ятий і помер за спасіння людського роду. В четвер, перед Великоднем, який називається чистим, господині печуть паски, які є найголовнішим атрибутом Великодня. Випікають їх з особливим благоволінням і старанням. В кожному селі є свої традиції, однак обов'язковою для всіх є молитва. В цей же день малі діти відвідують хресних батьків, сусідів, родичів, насамперед стареньких. Малеча вітає з чистим четвергом, а на взаєм отримує кукуци (так називають маленькі пасочки та булочки, які оздоблені хрестиками, кониками, квіточками та іншим.) Саме тому в гірських селах цей звичай називають кукуцями. В багатьох селах в чистий четвер надворі розпалюють ватру і “гріють діда”. Цей обряд називають вогниками.

В Страстну п'ятницю — у день похорону Христа, старі й малі ідуть до церкви, щоб вклонитися Святій Плащаниці, яку за спеціальним чином виносять на поклоніння вірним. Цей день на Гуцульщині називають ще Великою п'ятницею. Обов'язковим у всіх селах є темний убір, забороняється проведення будь-де і будь-яких розважальних заходів та всяка робота.

Великодня субота — це останній день підготовки до свята і остання нагода висповідатися й прийняти Святі Тайни Тіла і Крові Христа. Вечором відбувається обряд приготування пасхального кошика. Традиційно в нього кладуть паску, яйця, сир, ковбасу, сіль,

хрін. Прикрашають писанками, сирними кониками, обов'язково кладуть нову свічку і накривають вишитим рушничком.

У Пасхальну ніч не можна спати, вважається, що проспипи все на світі. Тому у горян є багато часу для убору. Найперше усі вибирають найкращу вишиту сорочку. Жінки одягають запаски і обов'язково нову велику хустку. В залежності від погодних умов підбирають взуття, верхній одяг і головні убори. І чоловіки, і жінки, якщо тепло, то одягають вишиті кептарі, а в холод - сардаки. Причепурившись, всією сім'єю йдуть до храму, який в цей день переповнений. Пасхальні кошики несуть, як правило, чоловіки. “Христос воскрес!” лунає чуть світанок чи вранці. В супроводі церковного хору та дзвонів, священники освячують Великодні кошики. Люди христосуються і поспішають додому. Спочатку вмиваються свяченою водою, в яку опущено писанку та хрестик, а лише тоді сідають до святкового столу. Традиційно збираються в отчому домі родинами, щоб розговорітися яйцем та паскою, вітаючи одні одних “Христос воскрес! Воістину воскрес!”. Великодніми святами на Косівщині люди відвідують одні одних, дітям дарують писанки. В окремих селах молодь збирається біля церкви, ставлять “городки” з писанок, співають веснянок, прославляючи Воскреслого Христа.

Великодній тиждень — Світлий тиждень. Починається він з понеділка (який називають поливаним), а закінчується Провідною неділею. В поливаний понеділок, особливо

діти і молодь, поливають один одного водою, що вважається доброю прикметою на багатство, здоров'я та духовне очищення. У цей тиждень родичі тих, хто відійшов у вічність, обов'язково збираються на цвинтарях, щоб згадати померлих та сповістити їм про радість Воскресіння Христового. В окремих селах поминальні відправи на цвинтарях проводяться і у Пасхальні дні - Світлий понеділок і Світлий вівторок. За душі померлих роздають паски та писанки.

Свято Христового воскресіння — це одне з найбільших християнських свят, торжество перемоги добра над злом, світла над темрявою, життя над смертю. У жодному куточку світу ви не побачите таких яскравих, колоритних, глибоких за змістом Великодніх свят, як на Косівщині. З метою поширення цих традицій НПП “Гуцульщина” розробляє нові цікаві маршрути “Великдень на Гуцульщині”.

Ігор ФЕНЧУК,
фахівець I категорії з
екологічної освіти
НПП “Гуцульщина”

ВОДА І ЛЮДИНА

Чи знаєте ви що:

- Значення води для живих організмів не оцінене – вона складає понад 80 % їх маси.

- 97% світових запасів води – це солена морська вода. Ще 2% – крига льодовиків та полярних шапок. І лише менше 1% випадає на прісну воду річок, озер, ставків та джерел, а також на підземні води.

- Людство використовує, для життєвих і промислових цілей, всього 2% (близько 24 млн.куб.км) від загального запасу води в гідросфері(1,4 млрд. куб.км). Такої кількості води було б достатньо, якби вона була рівномірно розповсюджена по планеті.

- Кожна жива клітина організму людини містить цілющий водяний розчин різних живильних речовин. В цілому, організм людини складається на 86–50% з води (до 97% ембріони, 86% у новонародженого). Чим молодший організм, тим більше він містить води, і до 50% люди похилого віку. Чоловічий організм, зазвичай, містить на 10% більше води, ніж жіночий, – це пов'язано з більшою м'язовою масою чоловіків.

- Кров людини містить 92% води, нирки складаються близько на 82% із води, мозок містить 85% води, печінка – до 69% , м'язи – 75%, жирові тканини – 25%, а кістки – до 28% води.

- Надзвичайно гостро відчуває людський організм зміну вмісту води в організмі і може прожити без неї не більше 5–6-ти днів, причому без їжі близько 40 днів. При втраті води до 2% маси тіла (1–1,5 л) з'являється спрага, при втраті 6–8% наступає стан напівнепритомності, при втраті води до 10% з'являються галюцинації, порушується

ковтання, а втрата води до 20% від маси тіла – стає небезпечною для життя.

- Обезводнення негативно впливає на найважливіші функції організму, ослаблюючи його і робить його вразливим до захворювань.

- Потреба у воді залежить від харчування, трудової діяльності, стану здоров'я, віку, клімату і інших чинників, і становить для дорослої

Низькокалорійні овочі та фрукти (у відсотках вказано вміст води)	
огірок	96%
помідори (сучасні сорти)	95%
редиска, селера	94,5%
баклажан	92,1%
зелений горошок	86%
бурак столовий (свіжий)	88%
гарбуз великоплідний	91,1%
день	86%
кавун	90%
кабачок	95%
капуста білоголова (свіжа)	91%
перець овочевий солодкий (стиглий)	91,1
петрушка (молоді листки)	88,8%
морква столова (коренеплоди)	82,7%
цибуля багатоярусна	82%
часник (листки)	84%
щавель	90,2%
салат-латук	96%
спаржа	92%
броколі	91%
полуниця	90%
апельсини	88%
яблука, абрикоси	85%
персики, малина	84%
ківи	83%

людини близько 2,5–3 л на добу. Вчені підрахували, що більше половини води ми споживаємо з їжею і напоями, близько 3% (0,3 л) води утворюється в результаті біохімічних процесів в самому організмі. Таким чином, потреба організму в питній воді складає приблизно 1,2 -1,5 л на добу.

- Недостатнє споживання води може бути причиною появи зайвої ваги.

- Разом із водою ми отримуємо не тільки рідину, але й мінеральні речовини, необхідні для нормальної життєдіяльності: натрій, калій, магній, кальцій, йод, кремній та ін. Негазована вода засвоюється краще і швидше, ніж газувана. Крім того, газувана вода підвищує кислотність шлунку.

- Не варто поповнювати водний баланс кавою, колою та іншими напоями, що містять кофеїн – вони мають діуретичний (сечогінний) ефект, тому збільшують втрату води.

- При захворюванні організму із симптомами підвищеної температури тіла, потреба у воді для організму збільшується на 10% на кожний градус вище 37 °С, при фізичній роботі середньої важкості потреба у воді для людини підвищується до 4–5 л, при важкій роботі на свіжому повітрі до 6 л, а при роботі в гарячих цехах може збільшуватися до 15 л на добу.

- Досить цікаво дізнатися, що в кашах міститься до 80% води, у хлібі – близько 50%, у м'ясі – 58-67%, тобто “суха” їжа складається на 50-60% з води.

- Вода необхідна для краси: без неї волосся стає сухим, нігті – ламкими, з'являються зморшки.

Роль води для людини величезна. Сьогодні кожна людина може створити для себе умови збереження безцінного водного балансу шляхом правильної організації питного режиму. Але для цього перш за все потрібно вживати якісну, екологічно чисту воду.

Любов ГЛОДОВА,
науковий співробітник
НПП “Гуцульщина”

“ЗИМУЮЧІ ПТАХИ”

Птахи – невід'ємна частина нашого життя. У зимовий час нашим пернатим друзям часто буває важко добувати собі корм.

З метою дослідження видового складу зимуючих птахів Косівщини, значення і цінності їх для навколишнього середовища, виховання любові до птахів, як одного з чудес світу, 13 та 26 лютого відповідно у Пістинській ЗОШ І-ІІІ ст. та Середньоберезівській ЗОШ

І-ІІІ ст. відбулось свято-конкурс “Зимуючі птахи”. Його організували та провели національний природний парк “Гуцульщина”, Косівський та Яблунівський центри дитячої творчості.

Особливу зацікавленість у дітей викликала змістовна і цікава розповідь працівника наукового відділу НПП “Гуцульщина” Стефурака Івана Лук'яновича про види птахів, які є у нашому районі, зокрема і про зимуючих птахів. Науковець за допомогою мультимедійних засобів ознайомив дітей з цікавими науковими спостереженнями щодо обліку птахів, видового складу, гніздування, перельотів, способів підгодовування, особливо в зимовий період. Наголос було зроблено на необхідності виготовлення та встановлення годівничок для птахів в зимовий період. Разом з Іваном Лук'яновичем хлопчики й

дівчатка вчилися виготовляти різні види годівничок з дерева, пластмасових пляшок, картону, скляних банок та інші. Дітям було дуже цікаво, вони уважно слухали, задавали питання, на які отримували змістовні і вичерпні відповіді.

Згодом розпочався брейн-ринг “Зимуючі птахи”. Учні активно обговорювали поставлені конкурсні запитання та намагались дати на них правильні відповіді. У Пістинській ЗОШ

Привернула увагу всіх різнобарвна стін-газета, яка була підготовлена вихованцями гуртка “Юні знавці лікарських рослин”, що діє при Лючанській ЗОШ І-ІІ ст.

За активну участь всі учасники свята-конкурсу “Зимуючі птахи” отримали від Святого Миколая солодкі подарунки, а переможці конкурсів – грамоти та призи від НПП “Гуцульщина”. Школярам цей захід запам'ятається надовго, адже вони почули і побачили багато цікавого і корисного, поповнили свої знання про пернатих друзів.

І квітня - Міжнародний день птахів, який вважається днем їх зустрічі. Традиційно у цей період прилітають лелеки з теплих країв. Цього року для них виникли дуже складні погодні умови - великі снігопади, сильні морози. По всій Україні люди рятували лелек від загибелі. До цієї роботи активно долучились школярі району, які вмело використали набуті знання.

Петро БІЛОУСЯК,
провідний фахівець з
екологічної освіти
НПП “Гуцульщина”

ЕКОЛОГІЧНИЙ ЛЕКТОРІЙ “ДОВКІЛЛЯ КОСІВЩИНИ”

Вже декілька років поспіль Національний природний парк “Гуцульщина” організовує та проводить виїзні еколекторії в населені пункти Косівщини з метою проведення еколого-просвітницької роботи, залучення широкого кола громадськості до охорони довкілля. Найбільше їх

припадає на загальноосвітні установи, оскільки формування екологічної культури починається з садка, школи. До еколекторію залучаються фахівці різних відділів НПП “Гуцульщина”, а найчастіше спеціалісти відділу екологічної освіти та науковці.

Під час проведення еколекторію використовуються

найрізноманітніші форми і методи еколого-освітньої роботи з застосуванням сучасних мультимедійних технологій, різної електронної та друкованої продукції. Такі заходи відбуваються у співпраці з районним відділом освіти Косівської РДА.

СТЕЖИНАМИ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ

Саме такою була тема екологічного лекторію, який відбувся у Косівському навчально-виховному комплексі “Загальноосвітня школа І ст. гімназія-інтернат”. Начальник відділу екоосвіти

було продемонстровано видовий склад тваринного світу, що занесений до переліку Червоної Книги України (ЧКУ), які виявлені та інвентаризовані на території НПП “Гуцульщина”.

проводили працівники парку Лаврук К. В., Фенчук І. Д та керівник екоатру Ємець Н.В. У вікторині взяли участь три команди: “Флора і фауна”, “Фауна Косівщини” та “Смайлик”, які були активними, кмітливими, швидко давали відповіді на поставлені запитання та виявили добрі знання за заданою темою.

Та все ж найкращою, за підсумками вікторини, було визнано команду “Фауна Косівщини”, яка отримала приз від НПП “Гуцульщина”, а всімчасникам вікторини були вручені солодкі подарунки від Святого Миколая.

Проведений екологічний захід, за оцінками керівника екологічного театру Ємець Н. В. та учнів гімназії, був цікавим, пізнавальним та корисним для дітей, які побачили та почули багато нового про Червону Книгу України та про тваринний світ НПП “Гуцульщина”.

парку Катерина Лаврук спочатку розповідала гуртківцям про історію виникнення Червоної книги України, її найновіше видання. Використовуючи мультимедійні засоби, дітям

Під час презентації “Стежинами Червоної Книги України” юні екологи мали чимало цікавих питань на які отримали конкретні відповіді. А далі на цю тему відбулась пізнавальна вікторина, яку

ПЕРШОЦВІТ - 2013

Щороку, навесні проводиться Всеукраїнська екологічна акція “Першоцвіт”. Її основна мета - охорона та збереження ранньоквітучих видів, особливо тих, котрі занесені до Червоної книги України (ЧКУ).

В ході цієї акції працівниками відділу

екологічної освіти НПП “Гуцульщина” були проведені виїзні еколекторії в школи району за темою “Збережемо першоцвіти”.

Про ранньоквітучі види - підсніжник білосніжний, шафран Гейфелів, білоцвіт весняний, примула дволиста, анемона дібровна, медуника

звичайна цікаво та доступно розповідав Ігор Фенчук. Всі види першоцвітів, про які йшлося, були презентовані за допомогою мультимедійної техніки. Та все ж таки наголос був зроблений на тих видах, які зустрічаються на території Парку і занесені до ЧКУ.

Ігор Дем'янович не лише розповідав про наукове значення квітів, але доповнював свої розповіді цікавими легендами. Діти дуже уважно слухали і звичайно ділилися своїми спостереженнями за квітами.

Змістовними і цікавими були різноманітні екологічні вікторини. Учні розгадували загадки, використовуючи знання набуті під час екологічного лекторію. В основному діти давали правильні відповіді, що підтвердило те, що вони були уважними та добре засвоїли поданий матеріал.

На завершення еколекторію учням були вручені листівки “Збережемо першоцвіти”, календарі НПП “Гуцульщина”, а також різну літературу.

Раділа дітвору солодким подарунком, які їм передав Святий Миколай.

За проведені екологічні лекторії вчителі шкіл дякували працівникам Парку, адже вони виховують у школярів почуття любові та поваги до живої природи, яка нас оточує!

*Ой килимочок, з ніжних
квіточок,
Не буду плести з вас я
віночок,
Не буду плести, не буду
рвати,
Ви ж бо на світі, щоб
чарувати!*

Фото і текст Катерини ЛАВРУК, начальника відділу екологічної освіти НПП “Гуцульщина”

ПОШТА СВЯТОГО МИКОЛАЯ

На території Національного природного парку "Гуцульщина" з 2003 року реалізується проект "Туристично-мистецький комплекс "Маєток Святого Миколая". З цього ж року працює Пошта Чудотворця. Щороку на її адресу надходять тисячі листів від дітей з усіх куточків України, а також і інших країн.

Спілкуючись зі своїм улюбленцем малеча, а то і дорослі, розповідають про себе, свою сім'ю, поведінку, добрі справи. Хтось пише, що намагався бути слухняним, допомагав батькам та дорослим, а хтось зізнається,

що інколи пустував. Проте навіть пустуни мріють отримати від Святого Миколая подаруночок, а не різдочки та обіцяють виправитися. На кожен лист Миколай, разом із своїми помічниками, обов'язково відповідає, не

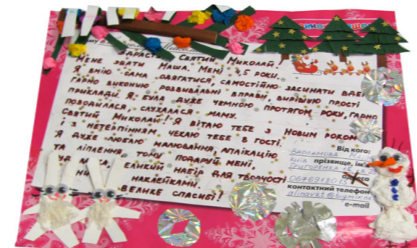
залишає поза увагою жоден із них.

Напередодні величного свята 19 грудня, Дня Святого Миколая, зазвичай дітки просять у Миколая подарунки і бажання їх різняться. Одні хочуть щось із техніки - комп'ютери, ноутбуки, телефони; інші дітки просять канцелярські товари - альбоми, олівці, ручки, розмальовки, а найменші - різноманітні іграшки. Ось лист дівчинки Олечки з Києва, 3 рочки:

"...Дорогий Миколаю! Мене звати Олечка. Я ще маленька, мені 3 рочки, і лист мені допомагає писати

моя мама. Цілий рік я намагалась бути слухняною і хочу, щоб ти приніс мені альбом і кольорові олівці, бо я так люблю малювати..."

Пишуть до Миколая діти, які живуть в неповних сім'ях, чії батьки на заробітках, бо саме під час свят діти найбільше відчують свій біль. В подарунок вони просять, щоб Чудотворець повернув їм батьків: "Миколаю! Поможі мені повернути маму з-за кордону. Зроби так, щоби вона мала роботу в Україні". Приходять і такі листи, які ми називаємо "проблемними", пише дівтора із малозабезпечених та

багатодітних сімей, дітки, які хворіють. Найчастіше вони просять здоров'я для себе і своїх рідних. Наприклад, дівчинка із Вінницької області пише:

"Святий Миколай, я знаю, що ти дуже добрий і допомагаєш усім хто цього потребує. На жаль, мої

батьки не такі заможні, як інші. Моя мама працює, а батько не працює, тому що йому зробили операцію на серці. Він отримує тільки пенсію, якої не вистачає навіть на лікування. А маминої зарплати вистачає тільки на прожиття..."

Все частіше можна знайти листи, в яких діти просять свого улюбленця в першу чергу віддати подарунки тим дітям, які цього найбільше чекають та потребують. Ось, наприклад, пише до Миколая дівчинка із Львівщини:

"Я вірю, що Миколай завітає у кожен хатиночку, до кожної дитини. І мені б дуже хотілося, щоб Ти завітав ще й до тих дітей, що у дитячих будинках, яким більше потрібні подарунки, ніж мені. Я багато не хочу, тільки здоров'я для всіх, для всієї сім'ї..."

Дуже приємним є те, що діти з року в рік звертаються до Святого Миколая, вони надсилають свої листи, в

яких розповідають про успіхи та проблеми. Отримавши відповідь від Чудотворця, хлопчик з Миколаєва продовжує листування:

"Святий Миколай, дякую Тобі за відповідь на мого листа, який я прислав у минулому році. Ми читали листа всією родиною, а моя бабуся плакала від радощів."

І схожих листів надходить дуже багато. Зазвичай Миколай роздає подарунки, але буває і навпаки, що і йому

дівтора надсилає різноманітні малюночки, фотографії, листівки, виготовлені власноручно. А ті дітки, які вже побували, пишуть, що хочуть ще у гості до нього. Ось які рядки написав хлопчик Іванко із Житомирщини:

"Побував у мальовничих куточках Карпатських гір. Проїжджаючи дорогою, ми побачили чарівний будиночок, до якого вела дорога, обставлена різними спатупами казкових героїв. Підійшовши ближче до будиночка, ми побачили Вас, привітавшись з нами, Ви люб'язно запросили нашу групу в

свій дім. Зайшовши в цей будинок, ми поринули в казку. Там було так цікаво, ми побували в кожній із кімнат. А остання кімната, в яку ми зайшли, це був Ваш кабінет. Це було щось таке, що я ніколи не бачив, у Вас на столі було багато листів з усієї України. А коли ми виходили з будиночка, то дуже хотіли, щоб ця подорож закарбувалася у наших душах назавжди."

Звертаючись до Миколая, дітки вірять і сподіваються на допомогу. В результаті листування зроблено безліч добрих справ. Дуже багато маленьких хлопчиків і дівчаток змогли отримати від Миколая необхідні їм подарунки. В цьому велика подяка всім, хто небайдужий до дитячих проблем, їх маленьких бажань та мрій.

Бути помічником Миколая може кожен, хто має добре серце і бажання робити добро.

Христина ПЛІХТЯК,
інженер з рекреаційного
благоустрою НПП
"Гуцульщина",
помічниця Святого Миколая

Сторінками Червоної книги України

ПЕРШОЦВІТИ

З приходом теплих весняних днів з під снігу пробиваються перші первістки оновленої землі, тендітні квіти – провісники весни. Ранньоквітучі рослини – безцінний дар природи, перша посмішка весни, краса лісів. Як мало ми знаємо про ці дивні рослини – першоцвіти. Їм не страшені ні раптовий сніг, ні люті морози – до примх погоди вони прекрасно пристосувались.

Першоцвітами називають низку видів дикорослих рослин, що квітнуть наприкінці зими та на початку весни: підсніжник білосніжний, білоцвіт весняний, шафран Гейфелів (крокуси) та ін. Хоча деякі досить поширені на нашій території, але загалом вони є рідкісні, знаходяться на межі зникнення, і взяті під особливу охорону держави, занесені до Червоної книги України. Тобто за жодних обставин збір та торгівля ними заборонені і караються законом.

Переважно більшість рідкісних рослин, що занесені до Червоної книги України, зникають через винищення

їх людиною. Найяскравіше ця тенденція простежується на прикладі першоцвітів. Дуже важливою складовою акції “Першоцвіт” є привернути увагу громадськості до проблем охорони ранньоквітучих рослин і спрямувати зусилля пересічних громадян на практичні дії щодо захисту цих рослин, відмови від купівлі першоцвітів. Адже торгівля першоцвітами – це торгівля, яка заохочується виключно попитом.

Ще змалечку потрібно навчити дітей відчувати та оберігати цю надзвичайну красу. Розвинути почуття дбайливого господаря своєї землі. Формувати у підростаючого покоління природоохоронні навички, прищепити елементарні поняття екологічної культури.

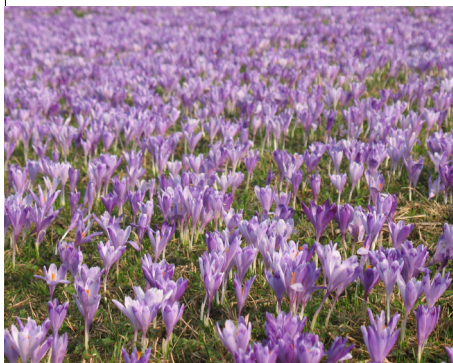
Тому просимо всіх небайдужих прислухатися до порад, а ще краще – до свого розуму і совісті, та активно підтримати зусилля для збереження нашого майбутнього та майбутнього наших дітей і всіх наступних поколінь.

Всі ці квіти потребують

нашого захисту. Не знищуйте квіти! Квітка у вазі – полонянка, яка приречена на загибель. Хай лісові квіти тішать око, серце і душу всіх, хто прийде слідом за вами.

Ми закликаємо всіх: малечу, юних, дорослих та людей поважного віку, — бережіть світ, що оточує вас, бо тільки краса врятує його.

Ганна САВЧУК,
науковий співробітник
НПП “Гуцульщина”

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК
“ГУЦУЛЬЩИНА”**

Вісник Національного природного
парку “Гуцульщина”

Редактор Василь Пророчук

**Засновник і видавець
НПП “Гуцульщина”.**

Свідоцтво про державну реєстрацію
ІФ №512 від 12.03.2004 р.
Наша адреса: Івано-Франківська обл.
78600 м. Косів, вул. Дружби, 84.
тел./факс: (03478) 2-37-09

Вісник засновано
27 вересня 2002 року

Видруковано в рекламному агенстві
“Карпати-інфо”
Тираж 500 прим.